

12.

Ex Oblatione M. Emiri
Emirii & Bethlu

Faint handwritten text, possibly "The ... of ..."

Handwritten number 12 Beth C H L 21.

Haáz Rezső Múzeum
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely

? R M k ?

3508

F 26. V

I

Levit Isaac Gyulai Pap. Aranyláb.

Haáz Rezső Múzeum
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely

3

Haáz Rezső Múzeum
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely

**Haáz Rezső Múzeum
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely**

Halotti orasiók

Haáz Gyulai Múzeum felett
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely

1880. évi orasiók

1880.

*Libr. Bibliothecario Jo. H. v. Kellgen
Sic. Ref. in Censurae semit. sub
Rectoris Professoris Michaelis Rigoldi*

et

HALOTTI ORATIO,

Melly készítettett

TÖKE VÁSÁRHELYI ISTVÁN

Az Udvarhelyi Reformatum
Gymnasium Professora
által.

1703-dik Esztendőben.

Bibliothecario Johanne F. F. F.

1803

EZ fomorú Pompának mind tisztelő, mind ke-
tergő minden-féle Rendei! Méltóságos Gróff
Erdély Országának Gubernátora, Méltóságos
Grófok, Tekintetes Nagyságos Urak, Férfiak,
Asszonyok, kiket e' gyászos alkalmatóság e' fomorúság-
nak helyére egyben-gyűjtött!

A' meg-hóltakat ditsérettel illetni, főképpen a' kik
életeket virtusokkal ékesítették, azoknak emlékezeteket hól-
tok után hirdetni, régi ditséretes 's egyzersmind hasznos fo-
kás. Ugyan-is mi élők semmivel nagyobbal a' jóknak hól-
tok után nem fizethetünk, mint felöllek való jó emléke-
zettel, melly jutalmakot-is el-tartani felette igen vétkes
dolog. Mert jollehet nem hallják a' mi felölök való em-
lékezetünket, mindazáltal az élők a' meg-hóltak felöl való
tiszteséges emlékezettel minden jora öktönöztetnek, és hól-
tok után való jó emlékezeteket elméjekben képzelvén, még
életekben tiszteséges örömet fogadnak. Lelkekben jövendő
állapottok felöl. Melj jutalmokat az érdemes embereknek
meg-nem adni nem egyéb, mint a' jó dolgoknak tseleke-
désének nagy öktönét el-fogni, az élőknek oldalokból,
hogy fenki ne kívánnyon jóra igyekezni, és annak el-éré-
sére okot szolgáltatni. Innen ezen dólgot, még amaz mi
töllünk más ég alatt lévő Indusok-is gyakorlották; Ugyan-is
ezeknél régenten a' Magistratusnak ugyan bé-vött tiszti volt,
hogy a' meg-hóltaknak érdemlett ditséreteket és viselt dol-
gokat

gokat Táblára le-iratván a' holottas ház eleiben helyhez-
 tette, hogy azt minden nyilván olvashatná. Az Egyptom-
 bélieknél, ha a' Király vagy valami nagy rendü ember holt
 meg, annak ditséretit magos prédikáló fékből befélette
 elő a' Pap. Az Áthénásbéliek firalmas énekeknek éneklésé-
 vel vízik vala végben ezt a' tiztesség tételt. Romában halotti
 Orátioval tiztelé-meg Valerius Brutust Collegáját, Tiberius
 kilentz eftendös gyermek korában édes Attyát Caligula Nagy
 Annyát : Livia Augustát és Tiberuis Tsáfárt. De nem tsak
 a' Pogányok gyakorlották ezt a' tiztesség tételt, hanem még
 az ISTEN Szent Emberei-is régenten, Amaz Izraélbéli gyö-
 nyörüséges ének szerző Dávid, Sault és Jónathánt, halálok után
 ő ditséretekről irt firalmas énekekkel tiztelé-meg. Jérémiás
 hasonloképpen amaz Istenfélő Iosíást. De nem maradt tsak
 a' régiéknél ez a' szokás, hanem még a' kerefztyénekre-is
 által farmazott. Naziánzénus halotti Orátioi meljel Cæsa-
 riuft, Cyprianuft, Basiliuft, Athanásiuft, és több érdemes em-
 bereket meg-tiztelt, ezen dolgot bizonyitják, Igy Eusebi-
 us Constantinus Tsáfárt : Ambrosius Valentinuft : Hyeroni-
 mus Hepotiánuft. Ez ugyan annyira ment idővel, hogy a'
 mi ditséretes dolog vólt a' maga rendiben, határán kívül-is
 lépett, és a' példás ditséretből ember imádás koholtatott, Ez
 vala a' Pogányoknál az Apothéosis, a' midön a' meg-hólt
 embereket az Istenek fékibe és rendibe vezik vala-fel. Mi-
 is azért, minthogy az Urban bóldogúl ki-mult szenteknek
 utolsó tiztességgel való illetéseket a' régi Szentek példája
 és az Eklésiában gyakoroltatni szokott rendes mód szerint
 helybe hadjuk, ugy e' szomorúságnak helyére a' végre
 gyülekeztünk, hogy ez előttünk gyáfos koporsóban fekü-
 vő, ISTENben bóldogúl ki-mult, Néhai Méltóságos Gróff
 idősbik GYULAI FERENTZ Urnak, meg-hidegült tetemé-
 nek utolsó tiztességet tégyünk.

Halgass annakokáért egy kevésé kerefztyéni indulattól vífeltegett fómorú fíveknek fokasága, és engemet e' fómorú hir mondásnak helyén meg-állott, e' fíralmas példáról fíóllásra alkalmatofságot vett Orátort, míg egy fíükséges igazságról, tudni-illik: Hogy embernek bóldogúl való meg-halása a' jól éléftől függön, úgy hogy a' ki kíván az igazaknak halálával meg-halni, fíükség hogy tanullyon az igazaknak-is életekkel élni; míg mondom előttetek erről a' fíükséges dologról fíóllok, e' fómoru Pompának mindenféle rendei, illendő figyelmetefségtekkel kövessetek.

Hallyon-meg az én Lelkem az igazaknak, vagy az e' nés életü embereknek halálokkal, és légyen olyan az én utólsó végem mint azoké. Bálám kívánsága! de fokkal helyefebben formálta volna befédét így fíolván: Éllyen az én Lelkem az igazaknak, vagy egyenes utú embereknek életekkel, hogy lehessen meg-halnom az igazaknak halálával. Tsufos dolog bóldog halált kívánni, de jó életet élni nem akarni. Az igazaké a' jó élet, ugyan azoké a' jó és bóldog halál-is. Igaz, vagy egyenes utú, életü ember az, a' ki magának jó véget tött, illendő rzélt válaftott, és minden tehetségeit, értelmit, akarattját, testét, keze alatt lévő javait, egy fíóval minden dólgaít, annak el-érésére rzé-lóztattya.

Itt már nyomozásra fíükséges, mi légyen az okos Léleknek természetiben illendő vége, rzéllyá, fő jova, és mi légyen annak el-érésének által uttja? quo eundum & qua eundum? Nem olyan ezen az uton járóknak mint a' földön utozóknak dólgak. Itt' a' leg jártabb Ország uttja, leg bizonyofabban vízi az utozást rzéllyára; amott pedig a' leg törtebb út, a' mellyen leg többen jártanak, leg tsalárdabb. Nints nagyobb éftelenség mint barmok módjára itélet nélkül

kül az előttünk járókat követni, és menni nem az hová kell, hanem a' merre többen mennek: a' nagyobb részt jobbnak és igazabbnak itélni, vaktában hinni kéz bolondság, és ember vezedelmére által út. Argumentum pessimi turba est. Nem az igaz 's jó a' mit többen, hanem a' mit kevesebben követnek. Mennyi tzélokra, mennyi végekre, 's mennyi ösvényekre szakadnak ezen dologban eleitől fogván, nem csak a' köz renden, sőt a' Nemesebb elméjü emberek is, azokat elő számlálni, és rendel bolondságokat megmutogatni, nem órát hanem napokat kívánna. Ha szabad, sőt fűkség azért minden okos Léleknek, szabad és fűkség minékünk-is ezen dolog felől vizsgálódni, nem-is tölthetjük háznofabb dologra időnket 's munkánkat.

Valamiképpen azért mi emberek, mint Testeinknek, ugy Lelkeinknek természetekre nézve, melly gondolatban, értelemben, akaratban áll, egymáshoz hasonlók vagyunk, mindnyájon meg-egyezőnk abban, hogy esmérünk ha homályoson-is, és kívánunk valami olyan jót, mellyel Lelkünk kívánsága bé telhessék, meg-elégedhessék Nintsen semmi belsőbb, és a' mi inkább természetire tartoznék a' Léleknek mint ez a' hozzá illendő valami valóságnak kívánása, a' melly kívánság a' miképpen a' Lélek örökké meg-marad, fíntén úgy el-törölhetetlenül mindörökké a' Lélekben fen-marad, és a' jóknak boldogságoknak a' jókban, a' gonoszoknak örök boldogtalanságoknak a' gonoszokban fundamentoma, Nem olyan az elme mint a' jegyző Tábla, a' mellyre ha ki mit ír ismét le-törölhetni, és a' Tábla puztán marad. Nem ilyen mondom az elme, mert ha fíntén el vezette-is fő javát, de soha annak kívánsága le-nem töröltethetik az elméből. Ez a' természeti kívánság pedig, minthogy a' természetnek Urától vagyon, a' ki semmit hijában nem tselekezik, azért,

hogy legyen olyan jó-is, a' mellyel a' bé-telhefsék. Külöm-
 ben, ha ilyen jó nem vólna, nem javára, söt örök gyöt-
 relmére adta vólna ISTEN azt a' Lélekbe, mert az nem nyug-
 hatik semmiben mig fel-nem leli igaz javát. Illyen az illyen
 valamig fel-nem találta igaz javát, mind azokra valamellyek
 külső fiznekkel magokat kellettik, azzal a' kívánsággal vitetik,
 mellyel kellene vitetni a' valóságos fő jóra, az-az véghetet-
 lenül. A' midön az illyen az gazdagságot válaftotta maga
 javának, annak keresésében telhetetlen, mert nintsen hatá-
 ra kívánságinak, úgy hogy azt gazdagságokkal óltani tsak
 annyit tézen, mint a' tüzet olajjal óltani. A' midön e' Világi
 birodalomnak, Világi uralkodásnak nagyságát válaftotta, az
 egész Világ-is kitsin. Hogy Sandor azt értvén hogy ez Vi-
 lágon kívül más Világ-is vólna, el-fakad firva, azt gondol-
 ván-meg, hogy még ö az egynek-is nem egészen Ura. Meg-
 lévén azért minden elmében a' fő jóra való vágyódás, ha
 azt nem esméri-is, és esméretinek igaz utát el-veftette-is,
 nem lehet fo-ha, hogy az elme ne válaftzon valamit, mellyet
 Fő javának tartson, e' Világnak hijába valósági közzül, a'
 mellyet midön tselekezik, ISTENnek fizikebe ülteti mind
 azt, valamit úgy meg-feret, és annak adván magában első
 's felső helyet, azt imádja ISTEN helyett, a' kit el-veftett.
 Ezért a' fösvény Mammonnak fizológája, mert az ö remén-
 ségét az aranyban helyhezterti, és az ereftett aranytak azt
 mondja: Én bizodalmom. Job. 31. 24. Salamont ISTEN
 példaul tötte az egész Világ eleiben, kit nagy bölts itélettel,
 ferénységgel fel-kéfitett ember javának e' Világi dólgo-
 közt való keresésére, ki olyan vólt, mint az omlásokban
 kárát kereső ember. Ki e' Világi dólgo-
 kban nyomozta ke-
 refte, ha találhatná javát, de olly távol vólt annak fel-talá-
 lásától, hogy még arra költött munkáját-is kárhoztattya,
 min-

minden dolgok felől illy ítéletet tévén, quod sint vanitas vanitatum ! hogy hijábanvalóságnak hijábanvalósága, mellynek kapui merő azon dühösség. Az honnét minekutánna a' Philosophusok értelmek szerint a' végekről fokot discurrált volna, ezzel rekeztí bé hozzás discurrusát: Az ISTENT félyed, egézfén ez az emberé.

Azért az egy valóságos jó, melly minden forgalmatoságunkra méltó: melly az okos Lélekben tökéletes megnyugovást elégetést, tellyes örömet nemz, mellynek bírása gazdaggá, nem bírása örökké való nyavalyásá, szegényé tézi a' Lelket, nem egyéb, hanem maga a' minden tökélettségnek tellyesége az ISTEN. Ez a' Fő boldogság ítélete, a' midőn azt mondja: Nintsen több jó hanem csak egyedül az ISTEN.

De ezek el-rejtettek e' Világnak börtseitől, meg-jelentettek pedig az övéinek ISTENTől. A' bűn az Embert nem csak el rekeztí az ISTEN' egygyeségétől, szertetítől, sőt ellenben örökké tartó gonosz alá rekeztí; fűkség azért hogy az a' gonosz középből el-vettefsék, hogy el-vezett javát ismét vízfő nyerhesse a' Lélek. Ezt hogy ISTEN tselekedheti a' józan okoskodás meg-engedi; de hogy tselekedni akarja, ezt az ISTEN' jó tettzését csak az ISTEN' beféde taníttya, a' midőn azt az egy utat mellyen ISTEN mi hozzánk jő, mi ISTEN-hez mégyünk, melly a' KRISTUS, minékünk előnkbe adja. Kitanulni azért ezt az utat, és szertt tenni embernek idvesség felől való tsalhatatlan bizonyoságra, nem egyéb, hanem az egyenes uton igazaknak életeteket élni. Az ilyen életnek végén vagy az tökéletes boldogság, mert az hol vagy az életnek vége, ugyan ott' vagy az a' boldog örökké való ságnak kezdete: ott' kezdetik az elmének ISTENben való bé-merülése, ISTEN szinének látásától meg-elégítettése, az

ISTEN

ISTEN' jobja felöll való gyönyörüségekkal be-töltése, a' midön ISTEN maga minden a' Lélekben. Élyen az én Lelkem az igazaknak életekkel, hogy lehessen meg-halnom az igazaknak halálokkal.

Miként a' Tengeren hajokázók egy bizonyos Tsillagra néznek és a' fzerént intézik hajokázáfokat, így minekutánna fel-találta az ember maga fő tzellyát, hogy minden gondolatit, akarattját, tselekedetit, keze alatt lévő ISTEN' teremtését arra tzeloztatsa, és a' Fő jónak el-érésére rendelnye, ez az igazak életének egyik füzükséges Régulája. Nem szabad azért semmi véges dolgot embernek magáért a' dologért fzeretni, ugyan-is a' fzeretet a' meg-fzeretett dolognak alá veti a' Lelket, úgy hogy a' mit fzeret, az uralkodik azon. Így láttyuk hogy a' ki mit fzeret, annak jelen létén örül, távol létén gyötrődik, buzgólkodik, és a' dolognak mivoltok fzerént, különböző indulatokban öltözik, melly a' valamit fzeretőknek a' fzeretett dolognak alá valo vetésének világos bizonytsága, a' véges dolgoknak pedig így alá vettetni a' Léleknek Nemefségének le-vetkezése. De midön ezeket mondom, ne gondollyátok Kegyes Halgatók mintha teremtett véges dolgoknak szabados fzeretetit tagadnám, szabad fzeretni az ISTEN' teremtésit, szabad élni azokkal, tsak légyen a' maga rendiben, úgy hogy azokat végeddé ne tsináljad, hanem ISTEN' alá rendelnyed, ISTEN alatt tartsad, mindenek felett valo fzeretettel pedig tsak egyedül az ISTENt

* enni magát magáért fzeressed. Így életet kívánni; innya, gazdagsággal birni, jó dolgok, ha ezeket azért kívánnjuk, hogy légyenek ISTEN' ditsöségére segédeink; de enni, innya, tsak azért, hogy élhess, vétkes dolog, kisebb jó azon indullattal kívánni mint a' fő jó: a' földieken, a' Mennyeieknek és örökké valoknak el-mulatasával kapni, tilalmas dolog: Gazdagsá-

dagsádot magáért fzeretni, kívánni nem szabad, hogy ISTEN Ditsősége nek elő-mozdítására, több és nagyobb alkalmatosságid legyenek, e' végre kívánni szabad. Ugyanis; az melly embert ISTEN Lelkében Kegye sséggel, életében Világi gazdagsággal meg-áldott, a' kettő együtt szép áldás, mert a' Kegyes Lélek a' gazdagságot, sok ISTEN' Ditsőségére tzelozó dolgoknak segítő eszkö zivé teheti. A' Királyok az Ekklesiának táplálóji, a' Királyné Afzonyok annak Dajkái. A' böltse sségnek és gazdagságnak árnyéka alatt nyukzik az ember, azt mondja a' bölt: De ha-el válnak egy mástól a' Kegye sség és a' gazdagság, ez utolsó, embert kárhozatra vezérlo által út, ez az oka, hogy az igazságnak fája a' gazdagnak idvezülni nehéz dolognak mondja, így az Urasággal-is élhet ember jól, sokat szológálhat az ISTEN Házának. Kivánni azért ezt-is egyenesen azért, hogy ISTEN Ditsőségének elő mozdítására legyen nagyobb és több alkalmatosságod, szabados: de magáért vezett ambitioból, hogy annál többen tisztellyenek, féllyenek, kárhozatos rut dolog. A' jár az igazak után, a' ki minden dolgoknak magok rendekben tud élni. Éllyen az én Lelkem az Igazaknak életekkel, hogy lehessen meg-halnom az Igazaknak halálokkal.

Az Igaz utban állittatott Lélek olyan jót válastott magának, melly el-nem vétetik ő tölle, meg-vagyon mind-azon-által az-az erőtlenség minnyájunkban, hogy minek utánna meg-világosittatunk jovunknak esméretivel, azután-is előbbeni szokott ítélet tételre ottan-ottan vízfá fordulunk, hanem-ha magunkat álharatos ítélet tétellel e' Világtól el-fakasztjuk. Itt azért a' Tanáts ez; hogy ember ha a' nagy testiségnek miatta ottan-ottan el-tántorodik, és tévellyedik az igaz utról, térjen vízfá vétkeit meg-esmérvén 's bánván el-hagyot útára, ez az igaz *MEYNOIR*, a' midön ember tévellygését meg-esméri, előbbeni

beni tanátsát kárhoztattja, tselekedeteit bánnya, és hogy ez után külömben tselekezik vagyon el-rökéltt fándéka. Nints vezedelmelebb mint ezen dolognak napról-napra halogatása, mert ugyan-is miként az útzó, mikor az igaz utról eltávozott minél tovább mégyen, annál tovább esik tzélljától, és az igaz utra való vízfűa térése annál nehezebb, így vagyon itt'-is a' dolog. Nagy öztöne a' maga javát szeretők ezen tisztinek el-követésére, az ember életének bizonytalan volta: De hogy a' halál bizonytal el-jö, annak bizonyosan tudása certo veniunt ordine Parcæ, nullo jussu cesare licet, nulli scribtum proferre diem. Mi emberek hozzú lépéseket tsínálunk magúnknak a' fámadásra, ki hetven, kinyóltzvan, eztendöket, azonban el-hullunk életünknek jobb korába. **Bóldog ISTEN!** a' véletlen halálnak mennyi példái vadnak a' Hístorikusoknál, egy halnak kalázfotskája torkán akadván fojtaték-meg Tarquinius, egy főr fátat nyele-le Fabricius, az éré végét. Anacreant, Sophoclest, hires Poëtakat egy egy fölö fem magva ölé-meg, Markus Aurelius Leányának egy tötske fúrás végzé életét, némellyeknek hirtelen érkezvén nagy jó hírek, azon való örömelemben hóltakmeg. Így járának Chúlön Lacedæmon Várofsában és Diagoras: De e' féle hirtelen halálnak példáit külső Hístoríákban nyomozni nem fűkség. Magunk Nemzetünkben, 's Hazánkban - is az ilyen hirtelen halálnak példái nem ritkák. Ezeknek meg-gondolása nagy öztöne a' maga javát szeretők embernek, hogy meg-térését ne halogassa, tudván hogy ama' nagy Gazdának el-jövetelének ideje bizonytalan, és hogy a' mint embert életének utolsó órája találja, úgy fogadja-bé az örökké valóság. Éllyen az én Lelkem az Igazaknak életelkel, hogy lehessen meg-halnom az Igazaknak halálokkal.

Az emberi Nemzetnek nagyobb része, nem tsak az
alá-

alávalók sőt a' nemesebb elméjüek közül-is az ember életének rövid vóltáról panaszolkoznak. Hypocrates: *Ars longa, Vita brevis*, Aristoteles, bölts emberhez illetlenül panaszolkozik a' természet ellen, hogy az, az oktalan állatoknak némellyeknek öt 's hat Seculomokat engedet; a' nagy és fok dólgoakra fületett embernek pedig rövid életet adott. De ha jól itélünk, nem vettünk rövid életet, hanem azt röviddé magunk csináljuk. Elég hosszú az élet, és nagy dólgoznak végben vitelére böven adatott, ha azzal jól tudnánk élni: De a' midön azzal vízfa élvén, semmi jó dólgoakra nem fordityuk, azt folyjni észre nem vevén, hogy el-follyt légyen, azon vesztük észre magunkat. Így nem vettünk rövid életet, hanem azt röviddé magunk töttük. Similius Rómában, a' ki egész életét Imperátorának élte, inkább mint magának, koporsójára ilyen szókat íratott: *Hic jacet Similius Vetulus septennis*: Itt' fekszik Similius hét éztendös Vén ember. Megvagygyon gyakorta, hogy a' ki fok éztendökig élt, keveset élt, meg lehet, hogy a' gyermek fáz éztendös korában hallyon-meg. Igazán mondja Seneca: *Nil turpius; quam grandis naru Senex, qui nullum aliud habet Argumentum, quo se probet diu vixisse, præter ætatem*. Vadnak ollyak, a' kik magokban így befélgetnek: ötven vagy hatvan éztendöt ha el-érem minden tisztemet le-tézem; magamat magamnak meg-adom, halálomra készülök: De ki engedi így folyjni a' te dólgaiddat a' mint te rendezed. Nem fégyenled-é azt az időt hánni Lelked javára, a' melly a' dólgoznak forgatására alkalmatlan? Mitsoda goromba el-felejtkezés a' halandóságról, ötven 's hatvanodik éztendőre halasztani a' jó tanátsokat, és ott' akarni a' jó élést kezdeni, a' hová kevesen érkeztenek. Nagy Sándor ezt szokta vala mondani: *Én a' ki nem életemnek éztendeit, hanem gyözedelmeimet számlálom,*

ha a' szerentsének ajándékait jól fámba vezem, fokáig élttem. Ményyivel igazabban 's méltóbban a' ki ISTENnek élt, Lelke idvességének útát ki-tanulta, ISTENét, Hazáját jól fázgálta, mondhattja: Diu vixi, fokáig élttem. Nem kevésbé segélli ezen dologban a' kerefztyén embert a' maga Lelkével való gyakor fám-vetés, affelöl tudni-állik, mint élt eddig elé, életének el-folyt idejében mitsoda jovait vette ISTENnek, mint fázgált ö Felsege Ditsöségére, miben bántotta-meg jó ISTENét, és az ilyen fám-vetés vizsgálódás által, maga Lelkéből ki-irtotta-é fogyatkozását, Pythagorás a' maga Tanitványinak ezt a' Regulát fázta elejekben, Seneca maga felöl írja, hogy egy nap-is ezt a' Leki esméretnek vizsgálásit el-nem mulatta, minden estve mikor tselédi el-tsendesédtenek, mit tselekedett egéz napon, mitsoda tífteit veztegette-el elébbeni életével, azon napi életét egyben vetvén, jobbúlt-é valamit az előtt való napjai felett; fel-vizsgálta, magában álhatatofon, fel-tévén következendő életének meg-jobbitását. Ha magúnkat meg-itéllyük, ISTENTől nem íteltetünk, ezeket viselvén előtte az igazak után járó ember, mint hogy Lelkét örökké-valóságra teremtetetnek lenni tudja, ez életben az egy Lelkére vagon mindenek felett gondja, azt jól tudván, hogy ha fázinte meg-nyerné-is ember mind-azokat, mellyeket mindenekre félllyel hintett a' szerentse, de ha az egy Lelkét elvezíti, mindent el-vezít, az egy Lelkét az ember vagy örökké való jóra tartja-meg, vagy örökké-való gonofra vezíti-el. Itt' vigyázz azért Lelkedre, mert az idvezülteknek minden bóldogságok, az el-kárhoztaknak minden károk a' Lélekre való vigyázásból, vagy vigyázatlanságból vézen eredetet. Éllyen az én Lelkem az igazaknak életekkel, hogy lehetsen meg-halnom az igazaknak halálokkal.

Téritem

Téritem befédemet ez ISTENben, nyilván böldegült Néhai Méltóságos Gróff Urra, a' ki felöl még az irigység sem tagadhattja, hogy ISTENnek nála lévő kegyelme fzerint, az igazaknak eddig le-irt egyenes úton nem hordozta volna életét, esmérte ISTENT egyedül meg-elégíthető Fő javának, azon az úton, mellyet tanált, és mutatta nyavallyásnak a' kegyelem, tudra mint kellyen embernek Lelkét, testét, minden tehetségeit, minden dólgoakat ISTEEN alá, és ISTEN' ditsőségére rendelni, és miért kellyen ISTENT magát, magáért mindenek felett fzeretni. Melly fűkséges légyen a' gyarló embernek igaz penitencia tartás által az igaz útra, mellyről gyakorta el-tévelyedik, vízfza térése, és melly káros ennek napról napra való halogatása, mint kellyen útólyára tellyes életében Lelkére fő godjának lenni, a' mint mind ezeket e' böldegült Lélek jól tudta, úgy bizony életét az igazak után hordozta, a' mellyről az ő kegyességgel, ditséretes felidséggel, minden rendekhez fzip maga alkalmaztatásával, maga forsával meg-elégedő fzível, Tíztségebéli igazság fzeretettel 's fszólgáltatással mint meg annyi drága kövekkel meg-ékesítettett életének rendi bizonytságot téfzen: Azert ha a' meg-hóltak, kik életüket virtusokkal ékesítették méltók ditséretre, méltó bizonnyal ez ISTENben nyilván böldegült Lélek-is a' meg-nevezett Virtusokkal, mint meg annyi drága gyöngyökkel meg-frifseltetett ditséretnek Koronájára,

Te pediglen e' Világi nyomorúságok közzül ki-fabadult, az Böldeg örökké-valótságnak útára indúlt, ISTENben bizonnyal meg-ditsöült Kegyes Lélek! Menybé a' Te régen kívánt nyugodalmodban, merülly-bé a' Te ISTENed fzinének látásában, keresd-fel jó Páfzto-

rodat eddig bújdosott felid Bárány! Menny-bé I S.
 TE Nnek hív Szólgája a' Te Uradnak örömében, viga-
 dozzál, bé-fálván Ábrahámnak kebelében, és az halha-
 tatlanságnak gyönyörüséges 'mezején az Angyaloknak
 társaságokban legeltetésél, míg amaz el-végeztetett Nap
 Lelkedet Testteddel vízont egygyesíti. Mi-is, kik e' Föl-
 dön hátra maradtunk töled, a' Testben, kíván-
 nyuk jószágodat, követtyük munkáidat, és
 Nemzetségről Nemzetségre hirdettyük
 Virtusidat.

Haáz Rezső Múzeum

A M E N.

Tudományos Könyvtára

Szék

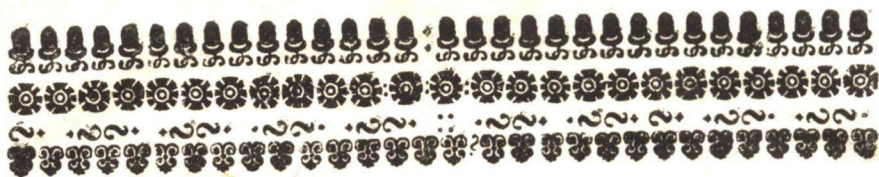
**SZELIDSÉG
KORONÁJA,**

Melly készítettett

NÁNÁSI MIHÁLY
Udvarhely-Széki Esperest
által,

1703. Esztendőben 23-dik
Decembris.

Textus, Móses IV. Könyv: XII. Részének, 3. versében.

Maga az az ember a' Mó'ses igen szelid ember vala, minden emberek felett, kik e' föld színén valának.

Haáz Rezső Múzeum
Tudományosi Könyvtár
Székesfehérvár

Ditsértetik a' Móses az ő szelidségére nézve, úgy-hogy az egész földre veti **I S T E N** az Attyafainak, Áronnak és Máriának ellenvaló tufokodások, és vetélkedések ellen: Így fokozt **I S T E N** a' szelidek és ártatlanok mellett fel-támadni, esmérí az embereket, az ő temperamentumok és indulat-tyok szerint, tudja kitsoda azok-közzül szelid, tudja kitsoda indulatos.

Rései 1. Férjfiu, a' ki ditsértetik, a' Mó'ses. 2. Annak jószágos tselekedete a' szelidség,

M A G Y A R A Z A T.

Mó'ses nevére nézve vizből ki-vonattatottat tézen, lásd okát és Hístóriáját. 2. Mó's. 2-Részében, mind tsetsemői korában az Egyptomi Farahó Király kemény edictuma alatt életben maradása 's mind a' maga Farahó Há-

zában

zában fel-neveltetése, Schólában tanulása, a' Szent István Prédikátziója szerint. Tselekedetekről irt Könyvnek 7-dik Rézében. Mó'ses tanittaték az Égyiptom-bélieknek minden böltsefségekre, mind továbbá házasága 's Tíztségre menése, és utólyára ISTEN-től lött halála, meg-tízttelése, el-temettetése, a' mint egy-felöll az I S T E N' böltsgondviselesének emlékezetes példája, ugy az I S T E N-félöknek magok 's magzattjok iránt való sibongáfoknak hitek gyengeségének bátorságos kö-fzála, ugyan-is nem lehet a' Lelki Égyiptomi Király kemény edictuma alatt-is desperálni, el tsügedni, a' Lelkünkig érő vizekben-is megtart az I S T E N, az ellenkező fándékú Tyrannusok házában - is nevel I S T E N Népe szabadító Tízttvise-löket.

II. Három negyven eztendő a' Mó'ses életében nevezetes, 40. eztendős korában futott-el Égyiptomból, 40 eztendőig élt Jetró Midiániták Papja mellett, 40. eztendőig vezérlette az Arabiai puftán az Izraélt, itt akarta I S T E N meg-rövidíteni, és 80. eztendöni időre határozni az ember életét a' XC. Soltárban (melly Mó'sesé) énekellyük, a' Mó'ses elö't élt Pátriárkák sok fáz eztendőig éltenek, mivel meg-irva nem volt a' messias felöll tött I S T E N i ígéretnék Évangélioma leg tovább Mathusálem élt 969. eztendöt, mégsem érhettem-el az ezer eztendöt, mivel az I S T E N örökké-valóságának tzimere az, de a' mi hijja volt, a' Mathusálem helyyet, a' mi Urúnk JÉ S U S maga különös eztendeit ha hozzá tézfük, ki töltötte.

III. Több sok szép virtusfit-is Mó'sesnek emlegeti a' Szent Irás, ugy hibáját-is, rebegő nyelvét, hihetetlenkedését

fel-iratta I S T E N, De az egész földre veti, hogy olly' felid ember több nem vólt, minden virtufoknak fűlö Anyya a' felidség, mig a' bölts felid, addig bölts tsak, mig a' vitéz felid, addig vitéz tsak, mig a' szép termetű felid, tsak addig szép, hanem felid, kevély. A' mit az emberben ditsérünk, a' többi közt ezek ki-látzortak Salamonban, Sámfonban, Absolonban vizsgálhatni mindeniket, felid Lelkü Mó'ses, de hogy hogy? hízem indulatoskodási fokak fel-irattattak? F. A' maga ügyében felid, de az I S T E N ügye mellett buzgólkodó. El-töré a' kö Táblákat látván az Izraél bálványozásra vetemedését a' burjú kép öntése alkalmatosságával. Ebben a' felidség szép virtufsában vólt példája a' K R I S T U Snak, ki-is Szent Máté XI-dik Rézében így szól: Tanulljátok-meg én töllem hogy én felid vagyok, Esaiás Próféta szóllot ö Felsege felöll, hogy mint a' Bárány az ötet nyirő előtt meg-nem nyitná fáját, Esaiás LIII. felidebb a' Mó'sesnél a' K R I S T U S, Mó'ses fokakat meg-ölt, fenkit fel-nem támasztot, de a' K R I S T U S fenkit meg-nem ölt, fokakat támasztott pedig-fel. Elég vólt Mó'sesnek, hogy ámbár fok szép virtufokkal birt-is, de fel-nem fuvalkodott azokkal, az ö Attjafiai pedig tsak az Prófétziai ajándékkal-is kevélykedtenek.

IV. A' bozfú tételnek fenvedője Mó'ses. Imé bozfúval illeti Mária 's Áron, meg-veri I S T E N Máriát bélpoklossággal, Áront ugyan nem, közönnye Fő Papi Tíztségének, reá esik Áron Mó'sesre, hogy könyörögjön Máriáért, meg-tselekezi, éppen mint Sámuel Saulért, azért - is foglallya özve Jérémiás Mó'ses és Sámuel, Jér. 15: 1. Ha előttem állanának Mó'sest és Sámuel 's a' t.

V. Hol tanulta 's mint foktatta légyen Mó'ses magát erre a' szép virtusra, a' felidsegre, ha kérded? Ugy láttyuk 40. eztendős Ifjui korában nem fzenvedheté-el hogy az Égyptomi ember veri az téгла tsinaló Izraélitát, hanem meg-ölé. (2.) Tanulta ezt az ISTENnel való gyakor conversátziójából, (3.) De a' Schola crucis, hányattatás bujdosás foktatta erre, (4.) és végre a' meg-ért eziü ætas korofság-is.

VI. Ambár ilyen felid-is Mó'ses, még-is Attyafiai gunyolását el-nem kerülheti, nem lehet soha olly felid kegyes ember, a' ki sok méltatlanságot ne fzenvedjen. Ésa. 30. v. 15. Tsendeségből és reménségből foly az embernek élete, így akarja I S T E N ezt a' szép virtust, a' felidseget más szép virtussal, fényesíteni, t. i. a' fzenvedéssel, mindenik a' Hithez illik. A' hit, Dajkája vagy édes Anyja ölében fekvöt tézen, a' Szent nyelven, mellyet a' fzenvedés és a' felidség meg-ékesítenek midön az I S T E Nt igaznak lenni el-hízzük.

T U D O M A N Y.

Mentöl fellyeb való Tíztségben, Betsületben, Grádusban helyheztenek a' Kegyes ISTEN-felő emberek, és ISTENnek mentöl több kegyelmivel, 's ajándékival birnak, 's ékeskednek; annál inkább, 's leg elsőbnek illik, hogy magokat a' több virtusok között felieséggel és alázatossággal ékesítsék.

Az ISTENnek egész házában, az ő és ujj Testamentomi Ekklesiában hiv folga a' Mó'ses, ISTENnek fzentöl fzembe fálló barátja fok szép virtusokkal birt, hatalmas vala ugymint

Szent István beszédben és tselekedetben, Farahó-is instál fok-
zor néki, még-is ímé látók melly felid, nem volt hozzá
hasonló az egész földön.

O K A I.

Mert mint az aranyat fényessé tézi a' zomántz, ugy a'
felidség a' nagy embereket |ékecsé tézi, nagy Uri ember
Abrahám, por és hammu vagyok úgy szól ISTENnek, a'
Hitteufok előtt-is meg-hajtya magát, a' mellyért ISTEN kedves
baráttjának neveztetik, 2. Mert a' felideknek ígéreték van a'
felöl, hogy nyomóssá tézi ISTEN, a kegyetlen Saul maga
fegyvere miatt el-vezé, de a' mértékletes Dávid meg-marad,
békével áll koporsójában, Pogány Augustus Császár 50. ez-
tendeig durál Impériumában. A' kegyetlenségnek szöllói rö-
vid időn el-veznek, mert az ő fényes jószágos tselekedetek a'
vétkék, Szent Agoston mondása szerint.

H A S Z O N.

Meg-tanulhattuk a' KRISTUSról kerefnyénnek
neveztetett igaz idvezülendő hitü ember, magais bizo-
nyos lehet a' felöl, hogy néki van igaz hiti, ha érzi
szívének felidségit belöll, 's mások-is ennek gyümöl-
tséből jó Fának lenni nevezik azt a' kibén ezt a' virtust
a' felidséget szemlélik. Ugyan-is Idvezitönk így instruállyá
Tanitványit: légyetek okosok mint a' Kigyók, és fe-
lidek mint a' Galambok, Szent Péter a' maga halgatóit:
legyetek kézek meg-felelni nagy alázatossággal és felid-
dséggel azoknak, a' kik számat akarnak venni a' benne-
tek való reménségről, 1. Pét. 3. 15. Hogy hogy foly
pedig

pedig az igaz hitből a' Kerefityéni felidség? Így: mivel azért az ember felid, mivel hogy érzi, fegénységét, azt firattja, éhezi és foinjúhozza az I S T E N gazdagságát, 's igazságát Mát. 5. Bóldogok mind-azok a' kik éheznek és foinjúhozzák az igazságot, mert azok meg olégittetnek.

ALKALMAZTATÁS

Az Atyák Exemplári, Tükörei a' Fiaknak, Adám az ö Fiait a' maga hafonlatosságára nemzé, a' Fiakban és Unokákban élnek az Atyák, Méltóságos Gróff Urak Idvezült édes Atyátok, ezzel a' Mó'ses ditséretivel szállott az ö koporsójában, 's 'firjában, én-is azt mondhatom a' Salamionnal, hogy az igaznak emlékezte-is áldott.

Ugy kézfítette ISTEN a' maga által el-temettetett Mó'sest, hogy Illyéssel együtt a' Hegyen, a' hová imádkozni Péter Jakabbal és Jánosfal fel-ment vala Urunk JÉ-SUS, a' hol fine el-változék, és ábrázattya fényes vala, jelen vala, Mát. 17-dik részében, koporsójából-é a' Né-bó Hegyéröl, vagy Menyből jött Mó'ses, elég hogy az emlitett Tanitványok esmérték URúnk jelentéséből.

Milehetne ma' kívánatosabb néktek jó Haza 's Ekklé-sia Fiai Méltóságos Gróff URak! ha e' Mó'ses felidségében koronázva el-temettetett felid Lelkü jámbor ISTEN félő édes Atyátokat, valaki dízes lép ékeiségében látnotok adná? imé én ennél egyébbel nem kedveskedhettem, Tsekély Characterem, femellyemhez, 's hozzátok illöbb Matériát, mellyre vagy rebeggő nyelvemnek, vagy tántorgó pennámnak, fok nagy és Tudós emberek után én-is

intéft

intélt régyek az ISTEN bezedében, mást nem kerestem,
 mint maga Méltóságos Ortzáját, ugy utolsó tífzeség tétel-
 ben mint-egy Compendiumban fzededetett virtuffit, e' ze-
 lidség gyémántyában, a' mikor Fiui betsülettel 's fzeretet-
 tel vézitek 's méltán követendő példáit magatoknak,
 Uri Házatoknak, 's Uri Házatokat fokáig fenn-
 marasztó Magzatitoknak, az örök-
 emlékezetnek oázlopára
 fel-fügefztitek.

A M E N.

Dániel 3. 8 -- 25.

Elcs dolognak tartom én ama' drága emlé-
kezetü Reformátor Luther Mártonban ezt,
hogy valahányföör kegyes Devotioi után
ágyában le feküött, szokott vala, amint a' maga
írásiban olvassuk, azon imádkozni, hogy ISTEN ne szóljon
álmom által néki, ne-hogy az után tévelyegjen, mert mind
ez életre, mind a' következendöre, elégséges tanító Me-
sternek tartya a' Sz. Írást, melj kezénél vagyon. Mert hól
kell, 's hogy kell Menyországot keresni, egyedül e' mu-
tathatja - meg, gyakorta ugyan-is; fömoru és fatalis végek
lett az álmom látásoknak, és az álmom látóknak, azoknak ér-
telmeken való tsüggendezéseknek.

Álmom látás volt az oka-hogy a' Nilus folyo vize Egyi-
ptomban annyi fok ezer 'Sidó ártatlan gyermekeket emé-
zte meg, hogy valamennyi 'Sidó férjfi gyermek föülettetik
vala, a' Király parantsolatjából mind a' Nilusba kell hányat-
tatni. Álmom lát a' Király (amint írják a' 'Sidók) egy
mérö serpenyö áll elötte, meljnek az egyik részében egy
bárány; másfikban Egyiptom országá, a' mérö serpenyöne-
k az a' része melyben vagyon a' bárány, le-fállatt föntén a'
földig, a' másfik része pedig mint-ha tsak tollu volna benne
nagyon fel emelkedett. Ez háborus álmom a' Királynak a'

jöendő mondók így magyarázzák: hogy az el nyomattott 'Sidoság, a' ki far gyúrással, téglá tsinálással, annyira terheltetik vala, lenne nem sok idő mulva Egyiptom romlásának oka. úgy-is lön, 2. Móf. 14-dik Rézében.

Álmod lát Józseph az Attya házában két rendben, meg-bezéli az ő Attyának és Battyainak, és az álom látás lön az egyik oka, az ő battyainak reá-való irigységeknek és életének vezedelemben forgásának, amint ezt világosan ki-mondották az ő Battyai így szólván: Jer ölyük-meg ötöt, és vésük az kutba, meg-láttuk mit háznált az ő álma. 1. Móf. 31-dik Rézében. Álmod lát Nagy Sándor Annja Olimpia Azzony, és úgy álmodik hogy ő egy Menykövet lát. Úgy-is lön, mert Nagy Sándor, a' kit lát az álom után, e' látható világnak nagy rézít 12. éztendő alatt, mintegy menykö, nagy sebességgel bé-futá, s meg-hódoltatá.

Álmod volt az oka a' három Ifjakkak 'Sidrak, Mi'sák és Abednégo tüzes kementzébe való vettetéseknek-is. A' fellyebb való Rézben egy irtóztató álló képet lát a' Király, mellynek feje tizta finum aranyból; mellye és karjai ezüftből: hasa és oldala értzből valának. Azt egy hegyből ki-lakadott követske föben üté, porrá tövé, oda lön mind az aranyfő mind az ezüftből álló egyéb részei ennek az álló képnek, el-fuvá 's félyyel fózra ezeket a' fély mint a' polyvát. Az álomnak egész magyarázattját lásd-meg a' fellyeb való Rézben. Ez ferkenté a' Királyt arra, Religiofufabbnak, és háladatosabbnak akarván magát mutatni, ez álló képet emelteté, és valakik ezt nem imádják, az egő kementzébe vettésenek azt parantsolá.

Az emberi erőtlenségnek nagy jele tettik itt' ki, mint jártak a' fegény 'Sidók után, a' Király parantsolattyának ki-jövele után ezek az emberek. *Ezokáért mingyárt elmenének*

nének a' Káldeabéli férfiak és vádolást tőnek a' 'Sidók után,
 Itt azt jegyzem-meg, hogy többire ebben a' könyvben a
 Káldeufokon értetnek a' Böltsek, Irástudók, Jövendömon-
 dók, a' Papok, és azok vóltanak a' kik mint meg-annyi
 Coryfeusok vigyáztanak mindenfelé, és vádaskodtanak a'
 fegény 'Sidók ellen. Másodszor azt jegyzem-meg, hogy
 e' fő, mellyet *vádolásnak* fordítanak a' Sz. Nyelvből, olly
 főtől vézen eredetet, a' melly annyit tézen, mint valamit
 meg-enni, meg-rágni, meg-eméztetni ezeket a' kegyes em-
 bereket, 'Sidrákot Mi'sákot, és Abednégot, a' mint fóká-
 fok a' mások után olázkodó embereknek: fínt keresnek mel-
 lyel jobb hitelt vehetsenek vádoskodásoknak, *Király örökké
 élly!* mintha lelkeftől testeftől a' Király javára 's fílgálatryá-
 ugy fílettek vólna, hogy mások arra éppen alkalmatlanok
 vólnának ö rajtok kívül, mintha: egyedül tsak ök vólná-
 nak hüségesek a' Királyhoz, mások nem.

Másodszor azt mondják: *Te Király parantsolatot adtál-ki
 hogy minden ember 's. a'. t. 10. v.* mintha mondanák: ugy
 nézünk te reád mint Istenünkre: ugy tartunk tégedet mint
 Istenünket: ugy halgatunk te tölled mint Istenüktől. A' te
 beféded az, a' melly minden tselekedetinknek egyetlen
 egy Régulája, mellyhez tartozunk magunkat alkalmaztatni.
 (:Ez pontban meg-egyez a' mostani világban élő emberek
 közzül azokkal, a' kik magokat el-fánták 's ara rendelték,
 hogy az Istent, a' maga Sz. parantsolattya fzerént igazán
 tisztelők ellen való vigyázásokkal, a' felső Hatalmaságok
 és Méltóságok előtt vádoskodjanak :) Vagyon már a' vád a'
 12. v. *Vadnak 'Sidó férfiak 's. a'. t.* Conteptim, tsufoson esik
 a' vád ez három Ifjakra, mintha mondanák: vadnak itt a'
 te birodalmodban tenéked valami fílgaid, Rabjaid, kik noha
 nem a' te Nemzetedből, nem a' te véredből, nem a' te
 vallásodból valók, méltóztattad mind-azáltal arra, hogy

bizonyos Tartományoknak Fejedelmivé tennéd, nagy Méltóságra emelnéd, 's mi feletrünk a' kik te vallásodból 's Nemzetedből valók vagyunk, nagyokká tennéd őket, ezzel fizetik hozzájuk való jószágodat, hogy te veled nem gondolnak, a' te Isteneidet nem imádják, és a' képet a' mellyet fel-emeltél nem tisztelik.

Nézzétek-meg eleitőlfogva mitsoda gonofzsággal, 's tsalárd mesterséggel vitték elébb elébb az ő vádjokat az ilyen nyughatatlan elméjü emberek. A' Religio forog-fenn: ezt nem szenvedhetik hogy az Ábrahámnak Istenén kívül mást nem akarnak imádni, a' Menynek földnek teremő Istenén kívül más előtt nem akarnak meg-hajolni, még - is Rebelliot, és a' felső Hatalmanságok és Méltóságok ellen való dologot hoznak-ki belőlle: *Nem gondolnak te veled!* vagy nem halgatnak te tölled, meg-vetettek vagy meg-uráltak tégedet. Azt kérde: mi az oka hogy Dánielt nem vádollyák holott ő fíntén ugy nem tselekedte a' Király akarattját ebben a' dologban mint fíntén az ő társai 'S:drák Mi'sák és Abednego? Erre így felelek: világi börtsefségeket akarták ebben-is meg-mutatni ezen Criminátorok; tudták, ugyan-is, hogy mind fokfzori börtsefségének ki-mutatásáért, mind az álomnak ki-mondásáért, mellyet a' Király Börtsei, és Papjai nem tudának ki-mondani, hanem tsak egyedül a' Dániel, ugy azon álomnak meg-magyarázásáért Dánielnek nagy tekinteti vágyon a' Király előtt, mellyből könnyen következik, hogy ha együt vádoltatnak Dániellel, ennek tekintetiért amazoknak-is könnyen lézen büntetések, ugyan-is valami némü Caput aureum, arany fő vala a' Dioschorides Tanitványi között a' nyavallyák gyógyításában az Amuletum; olyan a' Machiavellus Tanitványi közöt ez: Divide & vinces! o'zlasd-el és meg-gyözöd. Negyedik meg-jegyzésre méltó dolog ez, *Akkor a' Király meg-baragvók, és bé-vetteté őket a' kementzébe,*

de még csak hajok fála sem perfelődék-meg. Tsudálljuk itt a' Providentiát, az Isteni gondviselést! a' kik bé-vádolták vala és bé-veték e' kegyes embereket, tűz jöve-ki a' kementzéből, és meg-ölé őket, amazoknak pedig még csak hajok fála sem perfelődék-meg. Tegyük ide a' Dániel példáját, ki mikor az oroflánok vermébe bé-vettetett volna, bé-zárolá Isten azoknak fájokat valameddig Dániel az igazságért, és az igaz Istennek tiszteletéért a' verembe vala, azokat pedig a' kik bé-vádolták vala ötet, meg-ölék az oroflánok.

Bizony az ártatlan és kegyes emberek halála, és üldözése a' vallásért, úgy meg-édesítetik, mint-ha nem-is volna szenvedés avagy halál. Huss János mikor az igaz vallásért a' Constántiai Synodusban való Püspököknek a' magok Hitteknek meg vetésével hátra hagyásával tüzre sententiáztaték, úgy meg édesítette Isten néki a' szenvedést és halált, hogy mikoron nem csak köntöse, hanem teste-is égne, a' tűz között is Ditséretet énekel vala Istennek; Az igaz vallásért való fám-ki vettetésünk oly gyönyörűséges, mint-ha Jószágunkban élnénk. E' már az a' mit olvasunk Mát 19. A' Tanítványok azt kérdik a' Kristustól, Uram mi mindenünket el hagytuk a' te Nevedért, hát már mint lézen dőlünk? Monda nékiek Jésus: *Bizony bizony mondom nektek, hogy valamikor ülend az Emberek Fia az ő Ditsőséges Sékiben, tiis ültök tizenkét Sékében, és meg ítéletek az Izraelnek tizenkét Nemzetségét. Söt ennekfelette mondom tinéktek; A' ki el-hadja az én Nevemért Attyát Anyját, Feleségét, Gyermekét, Főzágát, örökségét; fáz annyit véfen érette, és az örök életet örökségül bírja.* Basilius Magnusról írja Nazianzénus Püspök. Ezt mikor amaz Arriána izomoru persequutióban, a' Tsáfár barátságával, és nagy promotioval, 's ígéretekkel bizatnák, így felel: Non personarum dignitate; verum Fidei integritate dignosci Christianum. Az-az: Az igaz kerefztény ember, nem az emberek előtt való nagy

Méltóságából : hanem igaz hitiből esmértetik-meg. Mikor az-
 zal fenyegetnék, hogy ha a' Kristust meg nem tagadja, fámki-
 vetésben üzetik. így felel : Eddig-is tudtam, hogy nem örök-
 ségem a' föld; mert Istené annak egész kereksege, azért akár
 hová mennek, annak az istennek földére megyek a' kit imá-
 dok. Másodszor azt jegyzem itt meg, hogy Nabukodonozor
 a' Király, nem három Ifjakat látott a' kementzében a' tűznek
 közepében, hanem négyet, erről a' negyedikről pedig azt
 mondja, hogy *basonlatos az Istennek Fiához.* Ö bizony a' Kris-
 tusról a' mint semmit sem hallott volt, úgy gondolkodni sem
 tudott róla, hanem egészen a' Káldeai szóllásnak formája, a'
 kiknél szokás vala, hogy vagy a' Királyok fiait, vagy a' szép-
 tekintetű embereket Isten fiainak hívják. Én pedig bizony-
 nyal hiszem, hogy az égő kementzében lévő negyedik Férjfi,
 Sidrák, Mi'sák, és Abednégo mellet, ha nem tudta is Nabu-
 kodonozor, volt tulajdon az Istennek Fia; ki-is jövendő meg-
 testesülésének bizonyosságául itt akkor meg-jelent. Ki-is ha a'
 Sz. Írásban szorosán fel-nyomozzuk, emberi formában és
 tűzben, születése előtt, sokszor meg-jelent 1. Mos. Könyv. 18dik
 Részében, az Ábrahámnak meg-jelent három Férjfiak között,
 az a' Jehova Ur, a' kinek Ábrahám magát meg hajtván
 tisztefséget tett, hogy a' Ktistus volt fentül hiszem. Ugyan
 ott a' 28-dik Részben hogy ama' Jehova Angyal, a' kivel Jákób
 küzködik 's meg-is győzé, a' Kristus volt, valóságos a' Sz.
 Írásból. 2. Mos. Könyv. 3-dik Részében a' tűzben ama' Jehova
 Angyal a' Mofestől Isteni tiszteletet kíván ezt mondván : *Mófés
 ved-le a' te saruidat lábaidról, mert Sz. a' hely a' hol állaf,*
 hiszem hogy a' Kristus volt. Így a' Sinai Hegyen mikor a'
 Törvény ki adattaték, az a' tűzben meg-jelent Angyal, hogy
 a' Kristus volt, eléggé bizonyityák a' tulajdonságok.

T U D O M A N Y.

*Valamikor az Istentől tanátsot nem kérdenek az emberek ;
 soka akkor azoknak tanátsok elő-meneteles nem léfen.* 2. Kron : 32.

Nem

Nem kérde tanátsot Istentől Senakérib Affiriának Királya, ha fogjon-é fegyvert amaz Isten-felső Király ellen vagy ne? A' mint dólगत kezdette Isten nélkül; ugy-is végezte, a' mint az említett Sz. Irásbéli helyben olvassuk. Akáb Izrael Királya, nem kérde tanátsot Istentől hogy fel-mennyen-é Réámod Giliád ellen vagy ne? Mikheást commendálják néki hogy kérden tanátsot Istentől ő általa 's nem kell. A' mint dólगत Isten nélkül kezdette, ugy-is végezte. Mert maga-is el-veze. Ama bóldogtalan Magyar Lázló Király nem kérdé-meg Istentől, hogy ha szabad-é a' Hitet fel bontani vagy nem? A' mellyen-is minémü keserves vége lött a' Hístóriákból meg-láthatni, midön a' Király maga-is ott veze a' hartzon. Ha ki pedig abban meg-botránkozott vólna, a' mit olvasunk Birák Könyvében a' 2-dik Rézben. Itt az Izrael fiai tanátsot kérdenek Istentől, meg-is mondotta Isten hogy Juda mennyen-fel, még-is 40. ezeren esének-el? Felelet: A' minémü a' kérdés; olyan vólt a' felelet-is; ugyan-is, nem azt kell vala kérdeni kevélyen hogy kitsoda mennyen-fel? hanem ezt: Uram fel mennyük-é hogy a' mi Atyánkfiái ellen a' Bénéáminiták ellen hartzollyunk? Magok erejekben bizakodó kevély emberek kérdése vólt ez, azért kevélyiségeknek, és erejekben bizakodó kérdéseknek büntetésül vezik a' Feleletet, Juda menny-fel, a' honnét 22. ezeren esének-el azon napon a' tanáts-kérdő Juda Nemzettségéből. Más nap ismét Juda mégyen-fel Istenhez tanáts kérdeni ilyen szókkal. Uram fel-mennyünk-é hogy hadakozzunk a' mi Atyánkfiái ellen? Nem látván által az Isten tanátsát ismét meg ütköznek, és 18- ezeren hullának-el a' Judából. Ez a' nehézség: Itt tanátsot kérdett a' Nép Istentől, még-is a' tanáts kérdök közzül az Isten feleletü szerént 40 ezeren esének-el? Erre így felelek: A' Dán Nemzetsege vólt az a' ki elsőben a' bálványozást a' 12. Nemzetsegek közzé bé-vitte, és ebben a' publicumban 's Isten

Cau-

Causájában sem nem szollottanak; sem nem tselekedtenek semmit-is az Izrael fiai, hogy azért tanullyák-meg az Isten Causáját az Isten dolgát mindenekben, és mindenkor elsőb-
 nek lenni, a' privátumot pedig (: minémü a' Lévíta Felesé-
 gének a' Bénéáminitáktól éppen addig lett meg-paráznittatáfa
 mig ö meg-hala:) hátrább-tegyék, és a' Publicumnak után-
 na, e' volt az oka ennek a' homoru Causának. Tanullyuk-
 meg: *Valamikor Isten méltóvá téfi a' kegyes embert, hogy
 az igazáért és a' Vallásért, kámkiivetésre 's bujdosásra, vagy
 halálra kell annak menni, meg-fokta azt Isten édesíteni az ál-
 baratosoknak.* Bizonyítja ezt a' három Ifjak példája, a' kik-
 nek a' tűznek közepette még tsak hajok fála sem perfölö-
 dék-meg. Dániel, ki az Orozjánok vermibe épen meg-
 marada. Dán. 6. Illyésé, ki a' puztában a' hollók által táp-
 láltatik vala. Kir. 1. Könyv. 17-dik Réf. Basilius Magnust
 itt-is emlitem, kit mikor halállal fenyegetett a' kegyetlen
 Tyánnus ha a' Kristust meg-nem átkozza azt feleli: *A' ha-
 láltól nem félek, mert azt végen várom, hogy ahöz az Istenhez
 mehessek a' kinek élek, és a' kinek szolgálattában vagyok, né-
 kem azért jutalom helyett eskik az én halálom.*

Sz. Pál-is azt mondja az ötet kesergetőknek Tsel. 21-dik
 Réfnek 13-dik v-ben. *Mit miveltek sírván, és az én fivemet
 kesergetvén? mert én nem tsak meg-kötöztetni; hanem meg-hal-
 ni-is képe vagyok Jérusálemben az Ur Jéfusnak Nevéért.* El-
 végezem az én tanításomat az Idvezítő Jéfusnak ama' Parant-
 solattával, a' melly vagyon Jelen. 2-dik Réfnek 10-dik
 versének utolsó czikellyében, *Légy bü mind halálig és né-
 ked adom az életnek Koronáját.*

Á M E N.

**Haáz Rezső Múzeum
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely**

Haáz Rezső Múzeum
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely

